

OVERDENKING

We zitten denk ik zoals we hier bij elkaar zijn en ook wie thuis deze dienst mee beleeft allemaal ontzettend met de gebouwen in ons hoofd en in onze maag, het voorgenomen besluit dat vorige week bekend werd en alles wat dat aan vragen en emoties oproept. Dat geldt zeker ook voor mij persoonlijk. Dat zit er gewoon allemaal en is niet eenvoudig. Maar ik wil jullie voorstellen ons nu even te richten op het evangelieverhaal van vanmorgen. Waarin we horen over een onverwachte ontmoeting tussen twee mensen die vreemden voor elkaar zijn. Ik wil jullie vragen even terug te denken aan een recente ontmoeting die je zelf had met iemand die nieuw voor je was. Een gesprek met iemand die je nog niet kende. Was dat een goede ontmoeting? Of was het misschien stroef en ongemakkelijk?

We zoeken vaak liever mensen op die we al kennen en ons vertrouwd zijn dan vreemden. Hoe doe je dat, in gesprek komen met iemand die nog vreemd voor je is? Vaak zoek je naar aanknopingspunten, naar dingen die je deelt. Als je bijvoorbeeld ontdekt dat je uit dezelfde plaats komt is dat meteen een feest. Het gesprek wordt echt lastig als er helemaal geen aanknopingspunten te vinden zijn.

In dit verhaal vindt een ontmoeting plaats tussen twee mensen die elkaar nog niet kennen en in veel opzichten van elkaar verschillen. Drie belangrijke verschillen springen meteen in het oog. Welke zouden dat zijn?

Het eerste verschil is dat Jezus een man is en de Samaritaanse een vrouw. Dat ze met elkaar in gesprek raken is heel eigenlijk heel bijzonder. Als moderne lezer beseffen we dat misschien niet goed. We zijn gewend geraakt aan een vrije omgang tussen man en vrouw en we realiseren ons maar nauwelijks hoe kort die verworvenheid bestaat. Jezus praat hier als een man die alleen is met een vrouw, die ook alleen is. Dat hoorde eigenlijk niet. Je hoorde een vrouw alleen niet aan te spreken en zeker niet om een gunst te vragen. 'Geef mij wat te drinken'. Dat is een dubbelzinnig verzoek. Deze vrouw komt rond het middaguur alleen naar de bron. Op het heetst van de dag, als niemand zich buiten waagt. Het kan alleen maar betekenen dat ze een buitenbeentje is. Een vrouw van lichte zeden, zo wordt in vele commentaren geopperd, ook vanwege die vijf mannen die ze heeft gehad. De vrouw is ook heel verbaasd dat Jezus haar aanspreekt.

Dat verbaast haar om ook nog een andere reden. Want het tweede verschil tussen hen is het verschil in het volk waar ze bij horen, in afkomst, in traditie en ook geloofstraditie. Jezus is een joodse man. En hij bevindt zich hier in Samaria, een gebied dat door joden liever werd gemedend. Hier woont een ander volk met een verwant, maar toch heel ander geloof. Een verkeerd geloof, vonden de Joden. We horen daar iets

van terug in Jezus' uitspraak: 'Jullie weten niet wat je vereert, maar *wij* weten dat wel. De redding komt immers van de Joden.' Zo, bats! Jullie zitten fout en wij zitten goed. Maar we horen hoe gaandeweg het gesprek die scherpe tegenstelling wordt verzacht en het allemaal vloeiender wordt.

Iedere echte ontmoeting tussen twee mensen maakt beide anders dan hoe ze de ontmoeting ingingen. Die maakt beide tot meer dan ze daarvoor waren. Je bent degene die jij op dit moment bent niet alleen door wie je zelf bent, maar ook door al die mensen die je in je leven hebt ontmoet. Zij hebben bepaalde dingen in je naar boven geroepen, je gevormd en veranderd. Zo open zijn wij mensen dat wij kunnen groeien door ontmoetingen. Dat is onze kracht.

Het is tegelijk ook onze kwetsbaarheid, want we kunnen door mensen die een negatieve invloed op ons hebben ook een verkeerde kant opgroeien. We kunnen onszelf soms volledig kwijt raken in contacten met anderen. Maar dan geldt ook juist dat niets zozeer helpt als andere, goede ontmoetingen met mensen die ons helpen een andere kant op te gaan en onszelf terug te vinden.

In deze ontmoeting tussen een joodse man en een Samaritaanse vrouw wordt de grens van het verschil tussen jood en Samaritaan overstegen en dat is bijzonder. Dat gebeurt in woorden die Jezus hier aanreikt en die verder reiken dan de vormen, zoals het verschil in de plek waar God aanbeden wordt. Waar het ten diepste om gaat, zo zegt Jezus hier, is de Geest waarin God aanbeden wordt. Hij spreekt dan van aanbidden in Geest en Waarheid. Daarmee slaat hij een brug naar deze vrouw. Aanbidden in Geest en Waarheid. Geloof verschijnt hier als dat wat open en in beweging is, zich mee wil laten nemen door de Geest, die waait waarheen ij wil en door de Waarheid, die altijd weer anders en nieuw is, die je vandaag vraagt om de keuze te maken die vandaag goed is, en morgen weer wat anders kan vragen, die je in beweging houdt. Zoals het stromend water van de bron waar dit gesprek plaats vindt in beweging is.

Dat brengt ons bij het derde verschil tussen deze twee. Jezus, een man die een zeker aanzien geniet –in het begin van dit hoofdstuk was net verteld hoeveel succes hij heeft en dat door zijn volgelingen zelfs meer mensen zijn gedoopt dan door Johannes de Doper- praat met een vrouw aan de rand van de samenleving. Die vijf mannen worden trouwens ook vaak symbolisch geduid: deze vrouw heeft het bij andere goden gezocht.

Jezus gaat in gesprek met een vrouw die een vreemdeling is, een ketter en een outcast. En dat gesprek vindt plaats op het meest intieme niveau waarop mensen elkaar kunnen ontmoeten, dat van het geloof. Wij denken als er een man en een vrouw in het spel zijn en het om intimiteit gaat meestal meteen aan aantrekkingskracht, het erotische. Maar misschien is het gebied van geloof wel minstens zo intiem, de vraag waar je je in je leven ten diepste aan toevertrouwt, en is daar werkelijk mee voor de dag komen minstens zo spannend. Jezus' leerlingen, die op een gegeven

moment terugkomen, moeten hebben gevoeld om welk soort vertrouwelijkheid het hier gaat. Want er staat dat ze zich erover verbaasden dat Jezus met een vrouw in gesprek was, maar dat toch niemand daar iets over zei. Ze moeten hebben gevoeld dat het hier om een geloofsontmoeting gaat. En dan doen ze eerbiedig een stap terug.

En toch doet het gegeven dat Jezus een man is en de Samaritaanse een vrouw wel degelijk mee in deze ontmoeting. Johannes speelt ermee. Hij weet hoe voor de lezer onmiddellijk andere verhalen over ontmoetingen bij de bron boven zullen zijn gekomen. Rebecca, die de vrouw van Isaak zal worden, die verschijnt als de vrouw die water put uit de bron. Jacob, die hier ook genoemd wordt, die zijn Rachel ontmoet bij de bron. En ook Mozes die op vreemd grondgebied een vrouw uit een vreemd volk vindt, Zippora, ook dat gebeurt bij een bron. Allemaal bijbelse beeldspraak. De bron is de stroom des levens, waaruit liefde ontspringt tussen twee mensen die elkaar vinden, een man en een vrouw -en we zien dat vandaag ook breder dan tussen man en vrouw, het kunnen ook een man en een man en een vrouw en een vrouw zijn die elkaar vinden. De bron als plek waar toenadering en herkenning plaats vinden, op het diepste niveau, waar het stroomt, en waar toekomst geboren wordt.

Jezus zegt deze vrouw wie zij is en dat is het moment waarop ze zich gewonnen geeft. En omgekeerd laat Jezus zichzelf ook aan haar zien en zegt haar ook wie hij ten diepste is. De Messias. Het is voor het eerst in het evangelie van Johannes dat hij zichzelf zo bekend maakt. Bij Johannes is het niet één van de leerlingen die deze eer te beurt valt. Het is niet Petrus, of één van de anderen. Het is iemand uit het Samaritaanse volk. Een vreemdeling. Een vrouw. Een outcast.

Er is nog één ander verhaal in het evangelie van Johannes over een ontmoeting tussen Jezus en een vrouw. Dat is in een tuin bij een graf. Jezus en Maria Magdalena. Jezus noemt Maria bij haar naam en dan ineens gaan haar ogen open en herkent ze hem. Het heeft alles weg van een liefdesscène, deze diepe herkenning, die is teken van een ontmoeting en een vertrouwen dat nog dieper gaat en omvattender is. De ontmoeting, de herkenning, het vertrouwen tussen een mens en haar of zijn God.

Dat is de ontmoeting waar dit verhaal naar verwijst en ook ons naar toeleidt. Opdat dat levende, stromende water waarvan God de bron is, ook in ons gaat stromen. Uiteindelijk is het de ontmoeting met God die groter is dan alles wij kunnen denken, die zich ook laat kennen in wie ons vreemd was, die ons tevoorschijn roept, die ons onze menselijkheid schenkt en ons onze diepste identiteit geeft. Die van een mens die zich gekend en geliefd weet door God. Het is deze ontmoeting met de God naar wiens beeld wij en ieder mens geschapen is die ons de moed geeft om op onze beurt grenzen te overstijgen en de ander, die ons vreemd was, te durven ontmoeten, herkennen, en de hand te reiken. En daarin de lengte, breedte en diepte te vatten van de liefde die uit God is en die nooit ophoudt te stromen.